

Varázspillanatok

Végh András kiállítása

Szecsárd, Művészetek Háza, 2016. V. 29-ig

PATAKI GÁBOR

Firkálni látszólag könnyű. Pont, pont vesszőcske..., menőmanó, nyakiglábemberkék, gülüszemű fejek. S látszólag könnyű lazán kenni a festéket, vörös foltot rakni a citromsárga felületre, hadd szóljon...

Ám valójában firkálni a legnehezebb. Úgy, hogy a firkából, a sebtében odavetettnek tűnő figurák sokaságából világegész váljon, hogy a színes foltok tömkelegéből kép legyen. S mindez ráadásul a néző, a közönség rosszálló hitetlenkedésétől kísérve, mely gyanúper a szabályos-szabványos realizmus vagy a technikai perfekcionalizmussal kivitelezett geometrikus absztrakció mellett sosem lesz ilyen erős. Röviden: lázának látszani a legnehezebb.

S nem is volt egyszerű, egyenes az útvonal, amin Végh András eljutott ide. A mesterétől, Bernáth Auréltól tanult koncentrált látványrögzítés ugyan csakhamar felbomlott, előbb színes tömbökké olvadt, majd expresszív foltokká hasadt, még később motívumszilánkokká szóródott szét.

Felszabadulásához, kifejezőeszközei, saját, a változások mellett azóta is megőrzött hangvétele megtalálásához azonban szüksége volt a kortárs egyetemes művészet inspirációira is. Pályatársaitól eltérő módon azonban az akkoriban leginkább aktuális irányzatok (a kései pop art, a minimal art, a festészet utáni absztrakció, az újgeometrikus és konceptuális törekvések) nem igazán érintették meg. Alkatához inkább a figurativitás és absztrakció között ingázó nagy különök, a gyerekek és a mentálisan sérültek rajzaiból kiindulva erős, nyers művészetet teremtő Dubuffet és Karel Appel, a sístergő ecsetcsapásokból kibontakozó ósaszonyokat festő De Kooning, az irányított véletlen poétikáját magas szinten kiaknázó Cy Twombly álltak közel. Olyan alkotóktól kapott hát spirituszt, akik a személyességet, a játékos spontaneitást, a felszabadult kézmozdulatokban rejlő erőt többre becsülték az ügynevezett magas művészet illedelmes, s gyakran bizony aszketikus normáinál.

Ezzel együtt nem biztos, hogy a könnyebbik utat választotta. A technikai vagy stílári perfekciót díjazó néző minimum, hogy bizalmatlanul méregeti a pálcikafigurákat, a nehezen beazonosítható környezetet, s egyáltalán, a hányavetinek tűnő kidolgozást. Pedig csak egy kicsit kéne nyitottabbnak és türelmesebbnek lennie,

s rögtön konstatálhatja az oeuvre egyik legfontosabb kulcsszavát: a hitelességet.

Azt, hogy a művész senkit sem akar becsapni. Látszik a keze. Érezni a laza, de lendületes ecsetvonásokon, a friss erővel felrakott színfoltokon, a könnyedén görbülő kontúrvonalakon. Látszik, hogy mindezt őszintén, görcsök nélkül teszi, hogy nem akar a képeibe mindenáron súlyos, megfajított titkokat, transzcendens utalásokat szuszakolni. Némileg paradox módon a munkái ezért minden burjánzás, a horror vacui hajtotta apró elemekből álló motívumszövedékek ellenére tulajdonképpen tiszták, átlátszóak. Olyanok, akár egy feszített tükrű medence hús, csobbanásra csábító vize.

S ha már egyszer beleugrottunk, dús, izgalmas, nyüzsgő világot találunk, helyeket, emberekkel teli tereket, provençe-i kocsmasztalokat, kerteket és falakat. S mindenekelőtt: időkapszulákat, sűrített pillanatok. Olyan – mindannyiunk életében jelen lévő – emlékpontokat, melyek akár hosszú évek múlva is fontosak lehetnek. Olyanokat, melyek a szakadatlanul pergő idő folyamában is fennmaradásra várnak. Melyek – Fülep Lajost parafrazeálva – a lélek és világ dialógusának rögzített eredményei, valami végső, megmaradni akaró, az élet, az elmúlás sodra ellen harcoló sűrítmények. Rövidebben: ez a művészet.



VÉGH ANDRÁS: Fényfoltos, 2016, akril, papír, 70x50 cm



VÉGH ANDRÁS: Inconnu, 2009, akril, kollázs, 70x50 cm



VÉGH ANDRÁS:

Csoporkép, 2015,
olaj, vászon,
100x110 cm

VÉGH ANDRÁS:

Kanapé, 2013,
olaj, vászon, 105x115 cm

Ez a művészet, izgalmas invenciókkal párosítva. Ilyen például Véghe András szerelme a Mediterráneum mint kultúra és életvitel iránt. Mindebből a művész egy alapvetően racionális, az élet mindennapi csodáit, eseményeit derűs méltósággal párosító tartásra tesz szert – magának és művészetének egyaránt –, mintegy az inkább a tragikus felhangokra érzékeny magyar művészetben szokatlan „joie de vivre”, életöröm kifejezőjeként.

A másik lábával persze tolnai szülőföldjén, a Józsefvárosban, Balzac utcai műtermének táján áll. S az egész provenence-i, ligúriai mámort s kopotásabb közép-európai párját egyaránt belengi az alkotóra oly jellemző fanyarkás, groteszk hangütés. Esendő figurák ágálnak a képek színpadán, s végezzék bár mindennapi dolgaikat, vagy ünnepeljenek, mulassanak, egyformán keseredés a félmosoly, melyet nézőjükből kiváltanak. A művész felmutat, de nem ítélkezik, alapvetően együtt érez a teremtményeivel. Ez az alapállás s ez a csapongó firkálással párosuló megbocsátó ironia egyébként nem tártalan a magyar művészetben: bár ő és Ujházi Péter a doyenek, de lehetne még sorolni a neveket Banga Ferenctől Siflis Andrásra át Böröcz Andrásig.

A beléje szoruló szarkazmus leginkább Fej-sorozatán élesedik ki. Régóta foglalkoztatja e klasszikus alapformából kicsiholható lehetőségek számbavétele, mely egyúttal kitűnő alkalmat is jelent az absztrakció és a figurativitás közti bucskázásra. Itt nyugodtan harsoghatnak a színek, hullhatnak a festékpettyek, esély van a gyengédségre, finomságra szintúgy, mint az erőszakra; szem, orr, száj – a variációk sokaságán túl bohócot, költőt, főgonoszt is idézni lehet.

Bár Véghe András pályáiván alig van kanyar, zökkenő, néhány módosulást azért észre lehet venni az utóbbi évtized alkotásainál. Az egyik a már a Fej-sorozaton is megfigyelhető rendkívül intenzív színhasználat és a durva, akár gátlástalanul is felszabadultnak mondható motívumkezelés, ecsethasználat együttese (néhány példa: Kanapé,

Rekamié, mindkettő 2013, Tájfutó, Csoporkép, 2015). Mintha az egykori COBRA-csoport tagjainak, Appelnek, Alechinskynek, Asger Jornnak a világot bekebelezni vágyó ösztönös expresszivitása éledne újra rajtuk, de akár a német új vadak (Baselitz, Fetting, Penck) vagy a haiti-amerikai Basquiat is eszünkbe juthatnak. Ha ez igaz is, alapvetően mégiscsak a pálya csúcspontjára jutott, a régi normákkal, korlátozásokkal már mit sem törődő művész eruptív „örömdáiról” beszélhetünk, Hamvas Béla szavait kifordítva, a „kései művek melankóliája” helyett a kései művek felszabadult, láncok nélküli harsányságáról.

Más eszközökkel ugyan, de alapvetően hasonló kiindulások mozgatják azokat a műveket, melyek szinte minden négyzetcentiméterét beborítják az apró, firkaszerű motívumok, leginkább emberalakok. A kiindulópont egy konkrét helyszín is lehet, mint a római Campo de Fiori emberektől s tárgyaktól nyüzsgő szőnyeggé változtató sorozata, de gyakran csak mellérendelő szerkezetben



foto: Véghe András

foto: Véghe András



foto: Végh András

vonulnak végig a vásznon az absztrakt jellel és a maradék egyéniségük megőrzése közti határon álló figurák. A nagyjából homogén alapon álló együttesük furcsa ornamentikává áll össze, kicsit messzebről nézve őket akár az absztrakt expresszionizmus nagy mesterei, Pollock, Tobey, Riopelle művei sajátos remake-jének tűnhetnek, ám emellett kedvesen groteszk felsorolások, afféle lexikonok, ábécék a világszínház, a theatrum mundi gyarló, de mégiscsak hozzánk hasonló szereplőiről.

Az utóbbi években egyre nagyobb jelentőséget kapnak művészetében a szavak, a feliratok is. Míg régebben inkább a különböző jelenetek értelmezői, kiegészítői

voltak, utóbb önállóulnak. A nehezen olvasható ákombákomoknak, a dülöngélő, kiforduló betűknek az első pillanatban aligha tulajdonít jelentést a néző, s hosszasan szemlélve is csak akkor, ha valamennyire jártos a 20. század és korunk művészettörténetében. Hisz például a Művészkert című mű variációi valójában hommage-jellegű névsorolások a Végh által leginkább tisztelt és szeretett alkotókról. Afféle játékosan rejtett virtuális szimpozionok, megannyi résztvevővel, Bonnard-tól Kieferig.

Ez a kiállítás így, a firkált lényeken, a görbe betűhalmazokon, a látszólag szétszéledni készülő vagy épp vonuló sorokba rendeződő kompozíciókon, a nyers színeken és ecsetvonásokon, a groteszk fejeken keresztül válik a festészet ünnepévé.

VÉGH ANDRÁS: Gesztus és gondolat V., 2015, akril, vászon, 260x243 cm